רצועית הגליל פורחת עתה בחרמון

חנן יחיאלי קיבוץ ניר-דוד hanan.yehiely@gmail.com
יואל מלמד הפקולטה למדע החיים ע"ש מינה ואברהם גודמן, אוניברסיטת בר-אילן yomelamed@gmail.com
נוגן צברי נאות קדומים וחוג כלנית לבוטניקה nogen21@gmail.com
אסף שיפמן מושב מרחביה asafshifman@gmail.com
צילם : חנן יחיאלי

תצפית: 28.5.2018
פירסום: 1.6.2018

תקציר: הננו מדווחים בפעם השניה השנה (2018) על מציאת רצועית הגליל בחרמון. הצמח היה ידוע עד לאחרונה כגדל בעיקר בקרקעות גיר רך, חוואר וקרטון ולכן לא ציפינו למציאתו בחרמון...

==========

רצועית הגליל *Himantoglossum galilaeum* התגלתה לראשונה בחרמון (נוגן צברי). ב- 16.5.2018 התקיימה השתלמות כלנית לחרמון בהשתתפות בוטנאים וחובבי טבע מכל רחבי ישראל. תוך כדי לימוד הצמחים בחרמון הגבוה ברום של 1680 מטר במדרון סלעי טרשי הפונה דרום מערבה. הציג אחד מאיתנו (נוגן צברי) תמונה של תפרחת זעירה של מין מהסחלביים אשר עדיין לא נפתחה. יואל מלמד חזר לבדוק את הצמח במעלה ההר התלול עם נוגן צברי והגדיר את פרט הצמח היחיד שגדל במדרון כ**רצועית הגליל.** אסף שיפמן, המומחה לסחלבי הבר של ישראל ואשר פרסם ספר בנידון (שיפמן 1989), אימת את ההגדרה ופסק כי הצמח שייך למין האנדמי לישראל, **רצועית הגליל** ולא למין הרצועית הגדל בישראל ובטורקיה – רצועית "ריח-עז" *Himantoglossum carpinum* (שיפמן 2018).

ידוע כי מיני סחלביים כמעט שלא גדלים בחרמון שכן הסלע הוא גיר יורסי קשה ובני הסחלביים מעדיפים בדרך כלל סלעי קירטון וחוואר. ידיעה ראשונה אודות המציאה התפרסמה בכלנית ב-21.5.2018 ונזכרה גם בסיכום השתלמות כלנית ב-16-17.5.2018.

מאמר מפורט של אסף שיפמן יתפרסם בכלנית בימים הקרובים.

רצועית הגליל בחרמון בתאריך 28.5.18 ברום 1680 מטר. צילם: חנן יחיאלי ©
להגדלה – לחצו על התמונות

שבוע לאחר גילוי הצמח עלו שניים מאיתנו (חנן יחיאלי ויואל מלמד) לחרמון ההררי ולאחר חיפוש מתיש הצליחו למצוא את הצמח היחידי של הרצועית הגדל בחרמון וצילמו אותו בפריחה מלאה. ב- 28.5.18 היו בצמח 11 פרחים פתוחים, כאשר שפית הפרח הפרושה קדימה לאורך 7 ס"מ ויותר, ממוזלגת בקצה.

אסף שיפמן (Shifman, 2018) הפריד במאמר מדעי את אוכלוסיות הרצועית של צפון ישראל והחרמון למעמד של מין אנדמי מיוחד. **רצועית הגליל** היא אחד הצמחים הנדירים והמופלאים ביותר בקרב 2585 צמחי הבר שלנו (כולל צמחים גרים הגדלים בשטחים פתוחים). נדירותו וסכנת קטיפתו על ידי "אוהבי סחלבים למיניהם" הפכה אותו לצמח "אדום" ומוגן על פי חוק והוא נמנה על רשימת המינים בסכנת הכחדה בישראל ובעולם. בגלל נדירותו הרבה וייחודו עולה חשיבות שמירתו שבעתיים.

רצועית הגליל בחרמון בתאריך 28.5.18 ברום 1680 מטר. צילם: חנן יחיאלי ©
להגדלה – לחצו על התמונות

שאלה מעניינת היא מדוע נמצא בחרמון רק פרט אחד ? מדוע בכל שאר כיסי הקרקע הטרשיים של מדרונות החרמון לא גדלים עוד צמחי רצועית – שאלה שמחכה עדיין לפתרונה. נדגיש רק שהרצועית היא צמח רמאי שאינו נותן כל גמול למבקריו (ראו במאמר של שיפמן (2018) אשר יתפרסם בימים הקרובים ב"כלנית"). אסטרטגיה ידועה של צמח רמאי היא לגדול בדגם נדיר ובודד כדי שהמבקרים הטירונים והנאיביים לא ילמדו לזהות את הדגם. ואיך מממשת **רצועית הגליל** את האסטרטגיה של "היה נדיר ביותר וצמח ביחידות" על אף מיליוני הזרעים הנוצרים בכל הלקט? לעתיד פתרונים.

ספרות:

שיפמן א 1989 סחלבי הבר בישראל – מדריך למטייל. הוצאת רשות שמורות הטבע, מעריב.

שיפמן א 2018 רצועית הגליל היא מין אנדמי לישראל ושונה מ"רצועית העיזים". כלנית, 5 https://www.kalanit.org.il/himantoglossum-galilaeum-article/

———————————

Shifman A 2008 *Himantoglossum galilaeum* (Orchidaceae), a new orchid in northern Israel. Journal of European Orchids. 40: 727-748.

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: יחיאלי ח מלמד י צברי נ ושיפמן א 2018 רצועית הגליל Himantoglossum galilaeum פורחת עתה בחרמון, חדשות בוטניות, כתב-עת "כלנית" מספר 5.

רצועית הגליל פורחת עתה בחרמון

==========